

Detta följer af den historiska utvecklingen, och ingen lag finnes, som bjuder slutet dörr för domssal, der ransakning föregår, då man undantager vissa bestämda fall, för hvilka offentliga sedligheten fordrar en afvikelse från regeln, men hvarigenom och sjelfva regeln å nyo bekräftas. Undersökningen bör vara lika offentlig som domen och straffet. Man dömde fordom under öppen himmel; man flyttade sedan för bekvämlighets skuld under tak – det är allt. Stadslagen talar om rätten som satt på torget, och ännu i sednare hälften af 18:de seklet satt i Tyskland i Klettigan den Kejsrerliga landträtten på Rhenbryggan vid Kajserstuhl till doms, och egde för köld eller regn endast då begifva sig under tak, om på Wäbelns tillfrågan: finnes någon här som icke har det rätta lika kärt under tak som på det vanliga domstället? ingen förklarade sig deremot. I England betäcker sig än domaren, då han afkunnar domen.»

Detta är väl sagdt om Svensk domstol i allmänhet, men den noggranne författaren skulle säkert gjort unnantag för domstolarne i Finland, om ett sådant vore af lag stadgadt. Man bör således kunna anse för afgjort, att ingen lag förbjuder någon anständig ähörare närvara vid hvarje domstols i landet förhandlingar, vid hvilken »*muntelig*» rättegång föres. Denna domstolarnes offentlighet må nu anses nödvändig eller icke, det är likväl af intresse att veta, att samma offentlighet, som mångenstädes ännu blott utgör ett föremål för fromma önsknningar, – de jure finnes i fäderneslandet.

Talrika anmärkningar och undersökningar, af lika allmänt intresse och likaså viktiga för upplysande af landets lagstiftning som den anförda, innehållas i här omnämnda arbete, ur hvilket vi äfven framdeles skola anföra ett och annat, hvarigenom kanske landets lagfarne man kunde uppmanas att någon gång med bidrag af sina pennor illustrera Tidningarnes spalter. Det vore t. ex. artigt att erfara, hvilken åsigt en underdomare hyser uti ifrågavarande fall, och huruvida han vid ett besök i domsalen af opåkallade ähörare vore sinnad att afvisa dem eller icke. Ty säkert är, att man i allmänhet ansett ett sådant besök otillåtligt, antingen nu denna föreställning uppstått genom domarens tillgöranden eller småningom blifvit en följd af allmänhetens likgiltighet för domstolarnes förhandlingar.

181 SKOLLÄRARES LÖNEFÖRMÅNER.

Saima n:o 6 och 7 6. och 13. II 1845

I.

En af landets Tidningar omtalade Saima till »näpst,» huru skollära-
renas i landet löner blifvit fördubblade. Denna förklaring reproduce-
rades i Svenska Tidningar med beundrande förvåning och med före-
bräelser för Sveriges lagstiftare, hvilka ännu icke tänkt på de trälade
skolmännernas anständiga försörjande, under det att dessa nu på
denna sidan Bottenhafvet blifvit så frikostigt omhuldade. Samma
Finska Tidning har väl sednare på sätt och vis återtagit den falska
uppgiften, och vi kunde lemna saken derhän, om påståendet icke
vunnit en större offentlighet än dess återtagande. En Insändare har
dessutom genom benäget meddelade upplysningar gifvit en särskild
anledning till frågans upptagande; och Red. betraktar det som en pligt,
att, så mycket i dess förmåga står, belysa isynnerhet läroverkens
förhållanden vill och sanningen likmätigt söka ådagalägga, huru föga

prisivärd skollärares i allmänhet samhällsställning ännu är.

Man bör då först ihågkomma, att en skollärare aldrig kan hinna till pension. Han må lära grammatik ett halft sekel igenom, se flera släkten af sina lärjungar försvinna från skådeplatsen, sedan han i dem vördat höga förmän och eljest högtuppsatte herrar; han står allt ännu kvar på sin plats, pluggande samma grammatik i sonen och sonsonen, hvilken han intuggat i fadren och farfadren. Gör honom sjukdom och ålderdomssvaghet oduglig att gå till och från skolan – ty med hans verksamhet der faller sig icke så noga – så får han en vikarie, åt hvilken han afstår halfva lönen, och det återstående utgör hans pension. För att mäta öfverflödet af denna försörjning för gamla dagar, bör man veta, att hans lön såsom skolrektor är 450 rubel, såsom lektor vid de tvenne nya gymnasierna högst 600 rubel silfver. I båda stiftens hufvudstäder äro väl både gymnasii och skollärare bättre försedda, men huru många lyckliga kunna väl finna plats vid dessa sötebrödsbord. Med god lycka kan således en af år och arbete tröttad skolman blifva försörjd med 225 till 300 rubel silfver, sedan han med dubbelt denna summa vårdat sig och sin familj och bekostat sina barns uppfostran. Men icke alla kunna motse en så väl försörjd ålderdom.

20 Ännu återstår mängden af kollegor och lärare i de lägre Elementarskolorna, hvilka på gamla dagar få köpa sitt bröd med 52 1/2 till 120 rubel samma mynt.

Under sådana förhållanden är det väl föga underligt, att de feta pastoraterna äro en lockande tillflykt för den magra skolmannen. Vägen till desse kunde fordom vara kort nog. Numera är deremot det i mödor och försakelser sträfvande presterskapet säkert att icke se pastoratets hugnad så lätt bortsnappad af en skollärare. Tjugufem till trettio år måste denne sköta grammatiken, förrän han blir värdig att på en pastorsplats vårda – inkomsterna från församlingen; ty något mera bör man icke vara orättvis nog att af honom fordra. För förlusten af de dubbla åren har han vid de flesta skoltjenster i landet fått sin lön förhöjd med *en fjerdedel*. Tror nu väl en erfaren hushållare, att en familjefader, hvars inkomster äro otillräckliga för familjens underhåll, gör mindre skulder på 25 år med t. ex. 450 rubels årlig lön, än på 13 år med en årlig lön af 360 rubel? Men om lönen endast utgör hälften eller fjerdedelen af anförda stora summor, hvilket skuldregister tror han då med ränta på ränta kan åsamkas under 25 års tid? Anser han skollärares ekonomiska ställning verkligen vara förbättrad? Och om någon finner anförda höga löner tillräckliga, anseende en skolman väl kunna nära och kläda sin ringa lekamen med 105 rubel, sin familj dertill med t. ex. 375 rubel (en konrektorslön), så skall han i det följande blifva öfvertygad, att Enke och Pupillkassans anspråk på skollärares bidrag gjort sagde löner till blotta chimärer, till högt hängande hesperidiska frukter, af hvilkas betraktande skolmannen kan glädja sig utan att kanske någonsin nå dem.

40

Men förrän vi öfvergå till denna sorgliga afdelning af vår betraktelse, så låtom oss först anställa en jemförelse mellan den så välottade skolmannen i Finland och hans beklagansvärda embetsbroder i Sverige.

50 I Tidskriften Frey 18:de häftet finnes en artikel intagen, i hvilken författaren söker ådagalägga obehörigheten af den stora skilnaden mellan gymnasielektorers och lärares vid skolorna löner. Han upptager de förra i medeltal till 140 å 180 tunnor spanmål, skolkollegornes löner till 40 å 60 tunnor. Skolrevisionen har nu föreslagit en förhöjning af båda, af de förra nemligen till 180 å 200, af de sednare till 60 å 80

tunnor årligen. Beräknar man nu en tunna spanmål enligt medelpriset i Finland till 15 rubel B. Ass., så synes, att en kollega i Sverige åtnjuter i lön 600 till 900, en lektor 2 100 till 2 700 rubel, samt att man föreslagit för de förra en lön af 900 till 1 200, för de sednare af 2 700 till 3 000 rubel B. Ass. Det visar sig således, att skollärareaflöningen i Sverige redan för närvarande är bättre än i Finland, samt att den löneförhöjning, hvilken derstädes utan tvifvel kommer att af ständerne beviljas, ställer skollärarens aflöning utom all jemförelse öfver samma aflöning i vårt land. Borgå Tidnings föregifvande, att skollärarens löner i landet genom den nya löneregleringen blifvit fördubblade, hafva Svenskarne tagit för allvar och dervid ännu hyllat den villomening, att samma löner förut varit jemnliska med de Svenska skollärarens. Det är alltså icke förunderligt, att man i Sverige med undran och förvåning betraktat de Finska skollärarens lyckliga belägenhet. Mången inom fäderneslandet torde äfven med tillfredsställelse hafva lyssnat till samma föregifvanden. Det är derföre nödigt och nyttigt, att deras grundlöshet ådagaläggas.

10

Vare det långt ifrån oss att vilja förbise den stora vigten och värdet af nu pågående reformer i afseende å landets undervisningsanstalter. Dessa hafva blifvit till antalet förökade och utvidgade, och den förändrade lärokurs, som enligt nya Skolorningens stadgande kommer att införas, lemna glad hopp om en lyckligare fortgång i sjelfva undervisningen. Äfven upphäfvandet af den dubbla tjänsteårsberäkningen för skolans lärare måste blifva gagnelig, emedan derigenom alla de utestängas från skolverket, hvilka valde skollärarens yrke endast såsom en tjenlig genväg till pastoratet. Men att den nya staten skulle förbättrat lärarens lönevilkor, detta finna vi ingenstädes i densamma vara ens antydt, och något sådant kan också icke göras sannolikt i afseende å läroanstalterna i allmänhet. Gymnasierna i Åbo Borgå och Viborg, skolorna i båda förstnämnda städer samt, i Helsingfors och Fredrikshamn äro visserligen rikare doterade, men icke ens vid dessa skolor kan den nya aflöningen anses uppväga den förlorade dubbla tjänsteårsberäkningen. Föregifvanden, sådane som Borgå Tidnings, äro derföre ur luften gripna, och det vore orätt, att tillåta allmänheten genom dem missledas.

20

30

(n:o 7)

II.

Till skollärarens ofvan antydda ställning har deras förhållande till presterskapets nyinrättade Enke- och Pupill-kassa lagt ett ytterligare notabene. Redan afgifterna, 10 procent årligen af den blifvande pensionen, äro icke ringa, då härtill kommer, att ingen hel pension kan utdelas, förrän efter fyratio års förlopp. Jemte denna afgift betalas en procent af lönen såsom Enkehjelp, emedan ännu alls inga pensioner utfalla. Men allt detta utgör dock en utgift, hvilken lika mycket gagnar skollärare som prester, och uppoffringen är en uppoffring för kommande tider.

40

Annorlunda förhåller sig med ett annat stadgande för pensionskassans förkofran. Af alla lediga tjänster bör nemligen, ifall inga nådår komma i fråga, första årets lön tillfalla kassan, hvilken med ett af Domkapitlerna bestämdt arfvode förnöjer (eller icke förnöjer) den, som förestår tjensten. Nu är det klart, att isynnerhet de skollärare, som ega mindre löner, från 370 till 700 å 800 rubel, d. ä. 2/3 delar af hela antalet, gerna skola sträfva till befordran, då ofta lönen är otillräcklig för en ensam persons anständiga underhåll. Fördelen af t. ex. 50 rubel silfver högre lön är redan stor för den, som icke har större inkomst än dubbelt

50

eller tredubbelt denna summa. Här af uppkommer i dessa tjensters besättande en stor rörlighet och ständiga flyttningar. Af första lediga tjenst går nu, som sagdt, lönen till E. o. P. Kassan. Den som erhållit tjensten har vanligen äfven lemnat en tjenst ledig. Äfven af denna har kassan ett års inkomst. Så kunna på ett år, om inga specimina förekomma eller besvär öfver utnämningarne anföras, 3 å 4 tjenster successivt besättas, ifrån hvilka alla aflöningen för ett år går till kassan. Men då hvarje utnämnd lärare behåller sin innehafvande tjenst, tills

10 kassans år gått till ända, då han verkligen kan tillträda den nya tjensten, så uppstår det förhållande, att den tjerde i ordningen får vänta öfver tre år, förrän han kan tillträda den tjenst, till hvilken han är utnämnd. Under tiden må det väl hända, att han kan vinna en förmonligare beställning; då är åter den tjenst ledig, till hvilken han förut varit utnämnd, och E. o. P. Kassan kan två år å rad njuta inkomsten af densamma. Har den ifrågavarande N:o 4 sökt den nya tjensten N:o 5, sedan han i två år varit utnämnd till den förra (till

20 tjensten N:o 4), så har hans efterträdare i denna tjenst åter två år att vänta. Söker denne annan tjenst, eller dör han inom ett års förlopp, så har kassan åter ett år, och samma lek förnyas. Det beror sålunda på en tillfällighet om E. o. P. Kassan skall ega inkomsterna af en skoltjenst ett eller två decennier eller seklet igenom.

Man anser kanske allt detta för toma suppositioner. Låt så vara tillsvidade. Hvad af det anförda framstår såsom faktiskt, är den omständighet, att ett större eller mindre antal skollärelöner årligen lida betydliga afdrag, så att således de yngre lärare, hvilka vid dessa tjenster vikariera för E. o. P. Kassans räkning, åtnjuta blott ett arfvode efter behag, och de, hvilka blifvit till samma tjenster utnämnda, ett år längre än eljest få tjena för den mindre lön, de innehafva. Huru stort antalet af lediga tjenster kan vara, finner deraf, att år 1844 ungefär

30 femtio tjenster vid Elementarläroverken varit lediganslagna, utan att dertill räknas vikariater och Ryska Språkläretjenster. Det är sannt: tredjedelen ungefär af dessa tjenster voro nyinrättade. Men vid skoltjensternas nu förökade antal skall det lätt inträffa, att 20 tjenster årligen ånyo besättas. Emellertid har den stora rörligheten under det förflytna året lagt grund till ett fortfarande vidsträcktare expektanssystem, som icke så lätt skall komma ur bruk.

Vi anför i detta hänseende ett par exempel, meddelade oss af förromnämnde Insändare. Hr. O. har blifvit befordrad till Lektor vid Gymnasium i Vasa. Han har genast tillträdt tjensten, men åtnjuter lön

40 ifrån sin förr innehafda tjenst, medan E. o. P. Kassan uppstår Lektorlönen. E. o. P. kassan aflönar i stället en vikarie vid hans förut innehafda Konrektorstjenst i Åbo. Till denna tjenst är Hr. S. utnämnd, men får i ans. till Kassans år icke tillträda densamma förrän i Aug. 1846. Till S-s tjenst vid H. Elementarskolan i Tavastehus kommer utnämning att ske under förra hälften af detta år. Den utnämnde får således tillträda denna tjenst i Aug. 1847, d. v. s. efter två år. Den tjenst, denne S-s efterträdare lemnat, besättes äfven, om besvär icke inträffa, inom detta år, och hans tjenst får således tillträdas Aug. 1848. Men inom nära tre år kan väl tillfälle för denna sist utnämnde yppas att få

50 en bättre lönad plats, eller blott en, som snarare kan tillträdas. E. o. P. Kassan får då ett år till njuta inkomsten af den tjenst, till hvilken han förut blifvit utnämnd, men hvilken han icke tillträdt. »Att sådant icke händer, må den tro som vill!» säger Insändaren. »Jag är säker att det sker, så nemligen, att de lägre tjensterna nu först gå till pris och, när turen hunnit till dem, då äfven de högre». Han anför såsom bevis

vidare: Hr. F. vid skolan i Vasa väntar på Tavastkyro pastorat; Hr. W. väntar på Fs. plats; Hr. S. på Ws.; Hr. C. på Ss.; Hr. G. på den sistnämndas plats, hvilken han får tillträda år 1849. Den Hr. C., hvilken här af Ins. påpekas, har numera med döden afgått. Den tjänst, till hvilken han var utnämnd, eller Hr. Ss., kommer således att tvenne år å rad tagas i beslag för E. o. P. Kassans räkning, och äfven den får således icke tillträdas förrän 1849, d. ä. efter *fem* år sedan den blifvit genom transport ledig. Om någondera af dessa tjänster icke ännu en gång blir ledig före 1849, så kan sådant endast anses för en lyckträff. Troligen skall E. o. P. Kassan ännu ett tredje år, kanske flera, åtnjuta inkomsten af båda. 10

Dessa förhållanden, att en stor del af skolornas lärare i framtiden blifva tjänstförrättande, hvilka endast ett år eller ett par år dröja vid hvarje tjänst under åtnjutande af ett godtyckligt arvode, samt att ett lika antal ordinarie lärares befordran fördröjes, äro väl något af den bestämda lönestaten oberoende, men de förringa därför icke mindre skollärares redan förut nog snäfvå löneförmoner. E. o. P. Kassan är visserligen en anstalt till förmån äfven för skollärares enkor och barn; men det faller lätt i ögonen, att de, som af densamma hafva jemförelsevis minsta fördel, komma att jemförelsevis lemna de drygaste bidrag till dess förkofran. Och äfven detta måste dock tagas i betraktande, då man talar om deras löneförmoner. Dessa förblifva nu troligen för lång tid, sådane de äro, ringare än andra tjänstemäns, såsom de alltid varit, och derom är intet vidare att säga, än hvad som tusende gånger blifvit sagdt: att stater lika som de enskilda vanligen sätta de andliga behofven i sista rummet. Men det är dock orätt, att vilja beröfva skollärarena det beröm, de förtjena: att de nemligen för ringa vinning göra ett mödosamt arbete. Och då med sådane lönevilkor, som ofvan blifvit framställda, skollärares i Finland arbete till följd af den nya Skolordningen flerfaldigt blifvit ökad, så måste väl medgifvas, att dessa lärare för närvarande än mer än förr förtjena denna berömmelse. 20 30

182 ÄKTA FÖRTROENDE.

Saima n:o 6 6.11 1845

Varm af smekmåna'ns ljufva lek
För unga Chloris Hinz bekände,
Hur hennes dygd med list och svek
Han pröfvat. »Skönt att intet hände,»
Så brast han ut, »ty eljest nu
Du vore ej min lilla fru!» 40

»Tro ej så lätt jag lockad var,»
Sad' Chloris, »gör dig ingen ånger;
Af skadan vis är den, som har
Re'n pröfvad blifvit många gånger.»

Momus.

50